

ЗА ЦЕСНУЮ СУВ'ЯЗЬ ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА З ЖЫЦЦЁМ НАРОДА

Н. ХРУШЧОУ

Комуністычная партыя, кіруючыся ўказаннямі В. І. Леніна аб тым, што літаратура і мастацтва з'яўляюцца часткай агульнанароднай барацьбы за камунізм, заўсёды надавала і надале перадавае значэнне дзейнасці пісьменнікаў, мастакоў, скульптараў, кампазітараў, усіх дзячоў савецкай культуры, росквіту нашай многанациональнай савецкай сацыялістычнай культуры.

Савецкая літаратура і мастацтва моцна спай сувязю з жыццём народа, яго барацьбой за справу камунізму. На XX з'ездзе КПСС адзначалася, што дзесяці нашай літаратуры і мастацтва з'яўляюцца часткай агульнанароднай барацьбы за камунізм, заўсёды надавала і надале перадавае значэнне дзейнасці пісьменнікаў, мастакоў, скульптараў, кампазітараў, усіх дзячоў савецкай культуры, росквіту нашай многанациональнай савецкай сацыялістычнай культуры.

У пераходны момант часу калгасныя жывёлагадоўцы знаходзіцца ў ўздыме. У гэтых умовах у Цэнтральным Камітэце партыі абмяркоўваецца пытанне аб тым, каб ужо з 1958 года адмовіцца ад абавязковых паставак калгаснікаў сельскагаспадарчых прадуктаў з іх асобных гаспадарак. Цяпер мы маем поўную магчымасць гэта зрабіць. Ажыццяўленне такога мерапрыемства мае вялікае жыццёвае значэнне для мільянаў працоўных.

Мне хацелася-б таксама расказаць і пра іншыя мерапрыемствы, якія ажыццяўляюцца партыяй з мэтай далейшага паліпавыжэння жыццёвых умоў народаў Савецкага Саюза. Шпэркі рост нашай прамысловасці, сістэматычнае павышэнне прадукцыйнасці прамы, шырокае выкарыстанне навуковых дасягненняў навуцы і тэхнікі для механізацыі вытворчасці дзеляюць нам ажыццявіць у бліжэйшы час пераход на шматгадзінныя рабочы дзень, а на падземных работах у гальваніі і горна-руднай прамысловасці — на шасцігадзінны рабочы дзень. У капіталістычных краінах механізацыя і аўтаматызацыя вытворчасці вядуць да пагаршэння ўмоў жыцця працоўных, масавага беспрацоўя для рабочага класа. У нашай сацыялістычнай краіне справа абстаіць зусім па-іншаму. Чым больш дасканалая становіцца тэхніка вытворчасці, тым хутчэй расце прадукцыйнасць грамадскай працы, павышаецца жыццёвы ўзровень працоўных. Не за гарамі той час, калі мы следым за ўзвышэннем самагаспадарчага рабочага дня ажыццяўленнем перахода на шасцігадзінны рабочы дзень. Тым самым будучы створаны яшчэ больш спрыяльныя ўмовы для ўсебаковага развіцця духоўнай культуры, для ўсебаковага развіцця асобы грамадзян сацыялістычнага грамадства. Рост матэрыяльнай культуры ёсць аснова росту духоўнай культуры. Пры нізкім узроўні матэрыяльнай культуры не можа расвітаць духоўная культура ўсяго грамадства. Гэтыя два фактары ўзаемазвязаныя.

Савецкі Саюз з'яўляецца многанациональнай сацыялістычнай дзяржавай, якая аб'ядноўвае на добраахвотных асновах пятнаццаць рэспубліканскіх і шасці дзяржаўных рэспублік. На шляхах сацыялістычнага развіцця народаў, якіх раней прыгнёталіся, атрымаліся дзяржаўныя самастойнасці, набылі неабмежаваныя магчымасці для росту эканомікі і культуры і за кароткі тэрмін зрабілі велізарны скачок уперад. Трэба праміра сказаць, што мы па-спраўдзана яшчэ ярка не паказалі тым вялікі гістарычны пераўтварэнні, якія адбыліся ў жыцці народаў нашых рэспублік за гады Савецкай улады. І ў гэтых адносінах нашы работнікі літаратуры і мастацтва ў вялікім даўту перад народам. Хоць і па-ранейшаму літаратарам і мастакам, каб лічыць шчыльна ўдзельнічаць у жыцці ўсіх нацыянальнасцей нашай краіны. Таму тысячы жывых прыкладаў паказваюць ім, якія змяніліся лёс людзей, з якімі выдатныя поспехі ў галіне сельскагаспадарчага і культурнага будаўніцтва, выраслі шматлікія кваліфікаваныя кадры.

Калі з'езд партыі ў сваіх рашэннях указваў, што з мэтай далейшага ўздыму і росквіту эканомікі і культуры неабходна ўсяляма расшыраць правы і павышаць ролю саюзных рэспублік, паслядоўна ажыццяўляючы ленынскую нацыянальную палітыку. Пасля з'езда партыі і ўрад правяў ўжо значную работу ў гэтым напрамку. І яе вынікі робяць станоўчы ўплыў на жыццё ўсіх рэспублік.

У гэтай сувязі хочацца асобна сказаць пра важнейшыя мерапрыемствы, якія ажыццяўляюцца Цэнтральным Камітэтам КПСС і Савецкім Урадам з мэтай расшырэння правоў Расійскай Савецкай Федэратыўнай Сацыялістычнай Рэспублікі, Расійскай Федэрацыі па праву карыстацца засуджанага павялічы ўсіх брацкіх народаў Савецкага Саюза. Разам з рускімі людзі ўсіх сацыялістычных нацый СССР з любоўю гавораць: Расія-матушка. Вядома, што яшчэ ў дзяржаўны час выдатныя прадстаўнікі дэмакратычнай рускай інтэлігенцыі былі цесна звязаны з перадавымі прадстаўнікамі інтэлігенцыі ўсіх народаў Расіі, актыўна выступалі супраць нацыянальнага прыгнёту, рабілі добратворны ўплыў на развіццё культуры розных нацый і народнасцей.

Тэрачыні рускі рабочы клас пад кіраваннем большавіцкай партыі ўзначаленай бароды працоўных усіх нацыянальнасцей супраць неабмежаванага парызма, супраць буржуазна-памешчыцкага ладу і забеспячэння перамогі сацыялістычнай рэвалюцыі. У ходзе вялікіх сацыялістычных пераўтварэнняў у нашай краіне рускі народ зрабіў велікі і вельмі многае для таго, каб абмягчы рабей прыгнётаным народам краіны перададзены справядлівы эканамічны і культурны адстацы і ўзняць іх да свайго ўзроўня. Вялікі і высокародны народ рускага народа як у галі мірнага будаўніцтва, так і ў перады ваенных выправаўняў звабіў імя гарачую ўдзячнасць і павялічыў сваю славу і годнасць. Гэта ні ў якім мей не змяніць выдатнага значэння ўсіх народаў у брацкай сям'і сацыялістычных нацый СССР. Усе народы нашага Савецкага Саюза ўносяць свой вялікі ўклад у справу камуністычнага будаўніцтва. Неадольная сіла савецкага ладу — непарушная брацкая дужыца ўсіх народаў нашай многанациональнай Савецкай краіны.

Трэба прызнаць, таварышы, што да самага надалейшага часу Расійская Федэрацыя не мела належнай паўнамоцтваў, якія адпавядалі-б ёй значэнню і месцу ў дзяржаве. Пасля XX з'езда КПСС гэта некарэктнае становішча было выпраўлена. Створана Бюро ЦК КПСС па РСФСР. Гэта апэратыўны орган Цэнтральнага Камітэта, які займаецца ўсімі справамі Расійскай Федэрацыі, ажыццяўляе ад імя ЦК КПСС кіраванне ўсімі галінамі партыйнага, гаспадарчага і культурнага жыцця РСФСР. Совет Міністраў РСФСР надзелены ўсім неабходнымі правамі для кіравання прамысловасцю, сельскай гаспадаркай і культурным будаўніцтвам. Ажыццяўлена надала перабудова кіравання прамысловасцю і будаўніцтвам, стварэнне ў РСФСР 70 саўбараў па эканамічных адміністрацыйных раёнах дадуць магчымасць больш канкрэтна кіраваць развіццём эканомікі рэспублікі.

XX з'езд КПСС, як вядома, паставіў вялікія задачы ў галіне развіцця прамысловасці, сельскай гаспадаркі, культуры і будаўніцтва, ўздыму жыццёвага ўзроўня народа. Пасля з'езда прайшоў нямнога часу, але поспехі, дасягнутыя за гэты перыяд у ажыццяўленні намечанага з'ездам курсу, спраўданы велізарны. Прамысловасць нашай краіны паспяхова выконвае заданы шостай п'яцігодкі. Многія буржуазныя палітыкі адкрыта гавораць аб тым, што іх паляхоць тэмпы росту савецкай прамысловасці, паляхое сіла ўздыжэння савецкага прыкладу на працоўных усяго свету. А мы з вамі добра ведаем, як пераканаўча ўздыжэнне наш прыклад на розуму працоўных усіх краін.

На сесіі Вярхоўнага Савета СССР, якая надала адбылася і абмяркоўвала пытанне аб перабудове кіравання прамысловасцю і будаўніцтвам, адзначалася, што за гады Савецкай улады аб'ём прамысловай прадукцыі ў нашай краіне ўзрос больш чым у 30 разоў, а ў галіне машынабудавання і металаапрацоўкі — у 180 разоў, выпрацоўка электраэнергіі павялічылася амаль у 100 разоў.

Гэтыя даныя красамоўна сведчаць аб тым, што наша краіна, ідучы па ўказаным Леніным шляху, ператварылася ў магутную сацыялістычную дзяржаву. Ажыццяўляемая ў цяперашні час перабудова кіравання прамысловасцю і будаўніцтвам мае велізарнае значэнне для далейшага развіцця эканомікі Савецкага Саюза.

Перайсенне цэнтру пажару кіравання прамысловасцю на месцы дае магчымасць кіраваць гаспадаркай больш канкрэтна і апэратыўна, яшчэ больш раздзяляючы ініцыятыву мас, павышаючы ролю і адказнасць мясцовых органаў. Цяпер пытанні работы прадпрыемстваў і будоўляў будуць вырашацца не ў міністэрствах і галінах, а на месцах і на месцы, у эканамічным раёне.

Думаю, што, магчыма, не ўсе згодны са мной у гэтым пытанні. Адна прама аб гэтым скажуць, а другія могуць прамаўцаць. Гэта іх справа. Навінен напамінуць, што калі Комуністычная партыя і наш урад вырашалі пытанне аб аб'ядненні паліты, таксама не ўсе разумелі значэнне гэтага справы. Так атрымалася і з перабудовай кіравання прамысловасцю. Той-сёй выступіў супраць гэтай справы. Тут вывалялася пыхлікасць да старога. Старое было зручнае, да яго прывыклі, а аднавае, старое трэба ламаць. Жыць па-старому мы не можам, мы павіны ісці ўперад.

Калі здасючы асваенню палітычных і аб'ектных зямель савецкі народ дабіўся вялікіх поспехаў, то мерапрыемствы, якія праводзіла Комуністычная партыя ў галіне падліпання работ нашай прамысловасці, дадуць яшчэ большыя вынікі. Раарганізацыя гаспадарчага кіравання, якую мы праводзім, прынесе савецкаму народу не толькі матэрыяльныя дабрабыты. Яна выклікае таксама новы росквіт культуры, таму што больш рэўмерна будучы размырковавацца культурныя сілы, цэнтры эканамічных раёнаў будучы яшчэ хутчэй расці і як цэнтры культуры.

Асобныя пісьменнікі пасля апублікавання тэзісаў дакладу аб перабудове кіравання прамысловасцю і будаўніцтвам правілі неразумнае новае працаваць, якія адбываюцца ў нашым жыцці, аказаліся неадпаведна падрыхтаванымі для таго, каб правілі апазіцыю становішча ў народнай гаспадарцы краіны на сучасным этапе, калі настолькі ставіцца пытанне аб удаскарнаванні форм кіравання прамысловасцю. У гэтым, між іншым, правіліся адарванасць такіх пісьменнікаў ад жыцця. Але мы ўважым, што жыццё хутка пажале гэтым таварышам, які яны памыляюцца.

Партыя за апошнія гады ўздымае многа ўвагі ўздыму нашай сельскай гаспадаркі. Вы ведаеце, у якім цяжкім становішчы знаходзілася яна некалькі год таму назад. Вы, напэўна, памятаеце, які віск і шум узняў нашы ворагі ў капіталістычных краінах, калі мы на вераснёўскім Пленуме ЦК у 1953 годзе адкрыта і праміра казалі аб недахопах у кіраванні сельскай гаспадаркай. Ворагі крычалі, што гэта крах калгасаў, крах усёй нашай справы.

Некаторыя прыхільнікі «чыстай тэорыі» прабуюць паказаць дзейнасць нашай партыі, ажыццяўляемай ёю мерапрыемствамі як свайго роду вузкі практыцызм. Асобныя прыхільнікі такіх поглядаў сустракаюць і сярод пісьменнікаў. Такія заблуджаныя нельга пакідаць без агляду. Давяце разгледзім, як трэба разумець марксісцкага пункту гледжання сувязь тэорыі з практыкай. Нікому з марксістаў-ленінаў не прыдзецца ў галаву прыняць значэнне рэвалюцыйнай тэорыі. Без рэвалюцыйнай тэорыі, гаварыў Ленін, няма і рэвалюцыйнай практыкі.

Тэорыя марксізма-ленінізма ёсць выражэнне каронных інтарэсаў рабочага класа, каронных інтарэсаў працоўных. Яна не дама, а кіраванне па практычнаму размырковаваць развіццё жыцця ўстаўляе гэтае выдзячэнне, якія вынікаюць з патрабаванняў грамадства. Тэорыя пыхлоа да тэорыі, умение развіваць і рухаць уперад марксісцка-ленінскую навуку заключаецца ў тым, каб на аснове навуковага абгульнення жывога вопыту правільна зразумець новыя наспешныя задачы грамадскага развіцця і наменшці іх практычнаму ажыццяўленню.

У выніку ажыццяўлення наш сельскай гаспадаркі знаходзіцца цяпер на такім узроўні развіцця, што яна можа з поспехам вырашаць задачы гальваніі ў бліжэйшыя гады. Злучэння Штатаў Амерыкі па вытворчасці мяса, малака і масла на душу насельніцтва. Як у цяперашні час абстаіць справа з вытворчасцю мяса, масла, малака ў нас і ў Злучаных Штатах Амерыкі? У 1956 годзе ў Савецкім Саюзе праймадала 32,3 кілаграма мяса на душу насельніцтва, у Злучаных Штатах — 102,3 кілаграма. Сметанавага масла ў нас выраблялася 2,8 кілаграма на душу насельніцтва, а ў ШТА — 3,8 кілаграма. Малака мы мелі 245 кілаграмаў на душу, а ШТА — 343 кілаграма. Як бачым, мы пакуль яшчэ сур'ёзна адстаем ад ШТА ў вытворчасці мяса, малака і асабліва масла на душу насельніцтва. Прыведзеныя многа лічы паказваюць, якую велізарную задачу мы паставілі перад сабой. Ці можам мы яе вырашыць? Скептыкі паляхоць нас, гавораць, што выдасць-бы мы ўзваліліся на сябе непаспешную вошу. Яны не вераць у магчымасць сацыялістычнай гаспадаркі, не ведаюць краіны, не разумеюць душы нашага народа, не вераць у яго невычарпальныя сілы.

Мы не былі-б камуністамі, вучнямі і паслядоўнікамі Леніна, калі-б баяліся цяжкасцей, якія ўзнікаюць у барацьбе за павышэнне народнага дабрабыту. Мы ўсевадымаем, што задача, якая стаіць перад намі, вялікая і складаная. Але Комуністычная партыя, савецкі народ вырашаў гэтую задачу. Наша вяртала ўпэўненасць грунтоўна на дасягненні разнакалых рэальных магчымасцей, якія мае сацыялістычная сельскай гаспадарка, на ўлік вопыту перадавых калгасаў.

Паставіліся партыя і мастацтва моцна спай сувязю з жыццём народа, яго барацьбой за справу камунізму. На XX з'ездзе КПСС адзначалася, што дзесяці нашай літаратуры і мастацтва з'яўляюцца часткай агульнанароднай барацьбы за камунізм, заўсёды надавала і надале перадавае значэнне дзейнасці пісьменнікаў, мастакоў, скульптараў, кампазітараў, усіх дзячоў савецкай культуры, росквіту нашай многанациональнай савецкай сацыялістычнай культуры.

У пераходны момант часу калгасныя жывёлагадоўцы знаходзіцца ў ўздыме. У гэтых умовах у Цэнтральным Камітэце партыі абмяркоўваецца пытанне аб тым, каб ужо з 1958 года адмовіцца ад абавязковых паставак калгаснікаў сельскагаспадарчых прадуктаў з іх асобных гаспадарак. Цяпер мы маем поўную магчымасць гэта зрабіць. Ажыццяўленне такога мерапрыемства мае вялікае жыццёвае значэнне для мільянаў працоўных.

Мне хацелася-б таксама расказаць і пра іншыя мерапрыемствы, якія ажыццяўляюцца партыяй з мэтай далейшага паліпавыжэння жыццёвых умоў народаў Савецкага Саюза. Шпэркі рост нашай прамысловасці, сістэматычнае павышэнне прадукцыйнасці прамы, шырокае выкарыстанне навуковых дасягненняў навуцы і тэхнікі для механізацыі вытворчасці дзеляюць нам ажыццявіць у бліжэйшы час пераход на шматгадзінныя рабочы дзень, а на падземных работах у гальваніі і горна-руднай прамысловасці — на шасцігадзінны рабочы дзень. У капіталістычных краінах механізацыя і аўтаматызацыя вытворчасці вядуць да пагаршэння ўмоў жыцця працоўных, масавага беспрацоўя для рабочага класа. У нашай сацыялістычнай краіне справа абстаіць зусім па-іншаму. Чым больш дасканалая становіцца тэхніка вытворчасці, тым хутчэй расце прадукцыйнасць грамадскай працы, павышаецца жыццёвы ўзровень працоўных. Не за гарамі той час, калі мы следым за ўзвышэннем самагаспадарчага рабочага дня ажыццяўленнем перахода на шасцігадзінны рабочы дзень. Тым самым будучы створаны яшчэ больш спрыяльныя ўмовы для ўсебаковага развіцця духоўнай культуры, для ўсебаковага развіцця асобы грамадзян сацыялістычнага грамадства. Рост матэрыяльнай культуры ёсць аснова росту духоўнай культуры. Пры нізкім узроўні матэрыяльнай культуры не можа расвітаць духоўная культура ўсяго грамадства. Гэтыя два фактары ўзаемазвязаныя.

Савецкі Саюз з'яўляецца многанациональнай сацыялістычнай дзяржавай, якая аб'ядноўвае на добраахвотных асновах пятнаццаць рэспубліканскіх і шасці дзяржаўных рэспублік. На шляхах сацыялістычнага развіцця народаў, якіх раней прыгнёталіся, атрымаліся дзяржаўныя самастойнасці, набылі неабмежаваныя магчымасці для росту эканомікі і культуры і за кароткі тэрмін зрабілі велізарны скачок уперад. Трэба праміра сказаць, што мы па-спраўдзана яшчэ ярка не паказалі тым вялікі гістарычны пераўтварэнні, якія адбыліся ў жыцці народаў нашых рэспублік за гады Савецкай улады. І ў гэтых адносінах нашы работнікі літаратуры і мастацтва ў вялікім даўту перад народам. Хоць і па-ранейшаму літаратарам і мастакам, каб лічыць шчыльна ўдзельнічаць у жыцці ўсіх нацыянальнасцей нашай краіны. Таму тысячы жывых прыкладаў паказваюць ім, якія змяніліся лёс людзей, з якімі выдатныя поспехі ў галіне сельскагаспадарчага і культурнага будаўніцтва, выраслі шматлікія кваліфікаваныя кадры.

Калі з'езд партыі ў сваіх рашэннях указваў, што з мэтай далейшага ўздыму і росквіту эканомікі і культуры неабходна ўсяляма расшыраць правы і павышаць ролю саюзных рэспублік, паслядоўна ажыццяўляючы ленынскую нацыянальную палітыку. Пасля з'езда партыі і ўрад правяў ўжо значную работу ў гэтым напрамку. І яе вынікі робяць станоўчы ўплыў на жыццё ўсіх рэспублік.

У гэтай сувязі хочацца асобна сказаць пра важнейшыя мерапрыемствы, якія ажыццяўляюцца Цэнтральным Камітэтам КПСС і Савецкім Урадам з мэтай расшырэння правоў Расійскай Савецкай Федэратыўнай Сацыялістычнай Рэспублікі, Расійскай Федэрацыі па праву карыстацца засуджанага павялічы ўсіх брацкіх народаў Савецкага Саюза. Разам з рускімі людзі ўсіх сацыялістычных нацый СССР з любоўю гавораць: Расія-матушка. Вядома, што яшчэ ў дзяржаўны час выдатныя прадстаўнікі дэмакратычнай рускай інтэлігенцыі былі цесна звязаны з перадавымі прадстаўнікамі інтэлігенцыі ўсіх народаў Расіі, актыўна выступалі супраць нацыянальнага прыгнёту, рабілі добратворны ўплыў на развіццё культуры розных нацый і народнасцей.

Тэрачыні рускі рабочы клас пад кіраваннем большавіцкай партыі ўзначаленай бароды працоўных усіх нацыянальнасцей супраць неабмежаванага парызма, супраць буржуазна-памешчыцкага ладу і забеспячэння перамогі сацыялістычнай рэвалюцыі. У ходзе вялікіх сацыялістычных пераўтварэнняў у нашай краіне рускі народ зрабіў велікі і вельмі многае для таго, каб абмягчы рабей прыгнётаным народам краіны перададзены справядлівы эканамічны і культурны адстацы і ўзняць іх да свайго ўзроўня. Вялікі і высокародны народ рускага народа як у галі мірнага будаўніцтва, так і ў перады ваенных выправаўняў звабіў імя гарачую ўдзячнасць і павялічыў сваю славу і годнасць. Гэта ні ў якім мей не змяніць выдатнага значэння ўсіх народаў у брацкай сям'і сацыялістычных нацый СССР. Усе народы нашага Савецкага Саюза ўносяць свой вялікі ўклад у справу камуністычнага будаўніцтва. Неадольная сіла савецкага ладу — непарушная брацкая дужыца ўсіх народаў нашай многанациональнай Савецкай краіны.

Трэба прызнаць, таварышы, што да самага надалейшага часу Расійская Федэрацыя не мела належнай паўнамоцтваў, якія адпавядалі-б ёй значэнню і месцу ў дзяржаве. Пасля XX з'езда КПСС гэта некарэктнае становішча было выпраўлена. Створана Бюро ЦК КПСС па РСФСР. Гэта апэратыўны орган Цэнтральнага Камітэта, які займаецца ўсімі справамі Расійскай Федэрацыі, ажыццяўляе ад імя ЦК КПСС кіраванне ўсімі галінамі партыйнага, гаспадарчага і культурнага жыцця РСФСР. Совет Міністраў РСФСР надзелены ўсім неабходнымі правамі для кіравання прамысловасцю, сельскай гаспадаркай і культурным будаўніцтвам. Ажыццяўлена надала перабудова кіравання прамысловасцю і будаўніцтвам, стварэнне ў РСФСР 70 саўбараў па эканамічных адміністрацыйных раёнах дадуць магчымасць больш канкрэтна кіраваць развіццём эканомікі рэспублікі.

Тэрачыні рускі рабочы клас пад кіраваннем большавіцкай партыі ўзначаленай бароды працоўных усіх нацыянальнасцей супраць неабмежаванага парызма, супраць буржуазна-памешчыцкага ладу і забеспячэння перамогі сацыялістычнай рэвалюцыі. У ходзе вялікіх сацыялістычных пераўтварэнняў у нашай краіне рускі народ зрабіў велікі і вельмі многае для таго, каб абмягчы рабей прыгнётаным народам краіны перададзены справядлівы эканамічны і культурны адстацы і ўзняць іх да свайго ўзроўня. Вялікі і высокародны народ рускага народа як у галі мірнага будаўніцтва, так і ў перады ваенных выправаўняў звабіў імя гарачую ўдзячнасць і павялічыў сваю славу і годнасць. Гэта ні ў якім мей не змяніць выдатнага значэння ўсіх народаў у брацкай сям'і сацыялістычных нацый СССР. Усе народы нашага Савецкага Саюза ўносяць свой вялікі ўклад у справу камуністычнага будаўніцтва. Неадольная сіла савецкага ладу — непарушная брацкая дужыца ўсіх народаў нашай многанациональнай Савецкай краіны.

Трэба прызнаць, таварышы, што да самага надалейшага часу Расійская Федэрацыя не мела належнай паўнамоцтваў, якія адпавядалі-б ёй значэнню і месцу ў дзяржаве. Пасля XX з'езда КПСС гэта некарэктнае становішча было выпраўлена. Створана Бюро ЦК КПСС па РСФСР. Гэта апэратыўны орган Цэнтральнага Камітэта, які займаецца ўсімі справамі Расійскай Федэрацыі, ажыццяўляе ад імя ЦК КПСС кіраванне ўсімі галінамі партыйнага, гаспадарчага і культурнага жыцця РСФСР. Совет Міністраў РСФСР надзелены ўсім неабходнымі правамі для кіравання прамысловасцю, сельскай гаспадаркай і культурным будаўніцтвам. Ажыццяўлена надала перабудова кіравання прамысловасцю і будаўніцтвам, стварэнне ў РСФСР 70 саўбараў па эканамічных адміністрацыйных раёнах дадуць магчымасць больш канкрэтна кіраваць развіццём эканомікі рэспублікі.

Тэрачыні рускі рабочы клас пад кіраваннем большавіцкай партыі ўзначаленай бароды працоўных усіх нацыянальнасцей супраць неабмежаванага парызма, супраць буржуазна-памешчыцкага ладу і забеспячэння перамогі сацыялістычнай рэвалюцыі. У ходзе вялікіх сацыялістычных пераўтварэнняў у нашай краіне рускі народ зрабіў велікі і вельмі многае для таго, каб абмягчы рабей прыгнётаным народам краіны перададзены справядлівы эканамічны і культурны адстацы і ўзняць іх да свайго ўзроўня. Вялікі і высокародны народ рускага народа як у галі мірнага будаўніцтва, так і ў перады ваенных выправаўняў звабіў імя гарачую ўдзячнасць і павялічыў сваю славу і годнасць. Гэта ні ў якім мей не змяніць выдатнага значэння ўсіх народаў у брацкай сям'і сацыялістычных нацый СССР. Усе народы нашага Савецкага Саюза ўносяць свой вялікі ўклад у справу камуністычнага будаўніцтва. Неадольная сіла савецкага ладу — непарушная брацкая дужыца ўсіх народаў нашай многанациональнай Савецкай краіны.

Трэба прызнаць, таварышы, што да самага надалейшага часу Расійская Федэрацыя не мела належнай паўнамоцтваў, якія адпавядалі-б ёй значэнню і месцу ў дзяржаве. Пасля XX з'езда КПСС гэта некарэктнае становішча было выпраўлена. Створана Бюро ЦК КПСС па РСФСР. Гэта апэратыўны орган Цэнтральнага Камітэта, які займаецца ўсімі справамі Расійскай Федэрацыі, ажыццяўляе ад імя ЦК КПСС кіраванне ўсімі галінамі партыйнага, гаспадарчага і культурнага жыцця РСФСР. Совет Міністраў РСФСР надзелены ўсім неабходнымі правамі для кіравання прамысловасцю, сельскай гаспадаркай і культурным будаўніцтвам. Ажыццяўлена надала перабудова кіравання прамысловасцю і будаўніцтвам, стварэнне ў РСФСР 70 саўбараў па эканамічных адміністрацыйных раёнах дадуць магчымасць больш канкрэтна кіраваць развіццём эканомікі рэспублікі.

Тэрачыні рускі рабочы клас пад кіраваннем большавіцкай партыі ўзначаленай бароды працоўных усіх нацыянальнасцей супраць неабмежаванага парызма, супраць буржуазна-памешчыцкага ладу і забеспячэння перамогі сацыялістычнай рэвалюцыі. У ходзе вялікіх сацыялістычных пераўтварэнняў у нашай краіне рускі народ зрабіў велікі і вельмі многае для таго, каб абмягчы рабей прыгнётаным народам краіны перададзены справядлівы эканамічны і культурны адстацы і ўзняць іх да свайго ўзроўня. Вялікі і высокародны народ рускага народа як у галі мірнага будаўніцтва, так і ў перады ваенных выправаўняў звабіў імя гарачую ўдзячнасць і павялічыў сваю славу і годнасць. Гэта ні ў якім мей не змяніць выдатнага значэння ўсіх народаў у брацкай сям'і сацыялістычных нацый СССР. Усе народы нашага Савецкага Саюза ўносяць свой вялікі ўклад у справу камуністычнага будаўніцтва. Неадольная сіла савецкага ладу — непарушная брацкая дужыца ўсіх народаў нашай многанациональнай Савецкай краіны.

Трэба прызнаць, таварышы, што да самага надалейшага часу Расійская Федэрацыя не мела належнай паўнамоцтваў, якія адпавядалі-б ёй значэнню і месцу ў дзяржаве. Пасля XX з'езда КПСС гэта некарэктнае становішча было выпраўлена. Створана Бюро ЦК КПСС па РСФСР. Гэта апэратыўны орган Цэнтральнага Камітэта, які займаецца ўсімі справамі Расійскай Федэрацыі, ажыццяўляе ад імя ЦК КПСС кіраванне ўсімі галінамі партыйнага, гаспадарчага і культурнага жыцця РСФСР. Совет Міністраў РСФСР надзелены ўсім неабходнымі правамі для кіравання прамысловасцю, сельскай гаспадаркай і культурным будаўніцтвам. Ажыццяўлена надала перабудова кіравання прамысловасцю і будаўніцтвам, стварэнне ў РСФСР 70 саўбараў па эканамічных адміністрацыйных раёнах дадуць магчымасць больш канкрэтна кіраваць развіццём эканомікі рэспублікі.

Тэрачыні рускі рабочы клас пад кіраваннем большавіцкай партыі ўзначаленай бароды працоўных усіх нацыянальнасцей супраць неабмежаванага парызма, супраць буржуазна-памешчыцкага ладу і забеспячэння перамогі сацыялістычнай рэвалюцыі. У ходзе вялікіх сацыялістычных пераўтварэнняў у нашай краіне рускі народ зрабіў велікі і вельмі многае для таго, каб абмягчы рабей прыгнётаным народам краіны перададзены справядлівы эканамічны і культурны адстацы і ўзняць іх да свайго ўзроўня. Вялікі і высокародны народ рускага народа як у галі мірнага будаўніцтва, так і ў перады ваенных выправаўняў звабіў імя гарачую ўдзячнасць і павялічыў сваю славу і годнасць. Гэта ні ў якім мей не змяніць выдатнага значэння ўсіх народаў у брацкай сям'і сацыялістычных нацый СССР. Усе народы нашага Савецкага Саюза ўносяць свой вялікі ўклад у справу камуністычнага будаўніцтва. Неадольная сіла савецкага ладу — непарушная брацкая дужыца ўсіх народаў нашай многанациональнай Савецкай краіны.

Трэба прызнаць, таварышы, што да самага надалейшага часу Расійская Федэрацыя не мела належнай паўнамоцтваў, якія адпавядалі-б ёй значэнню і месцу ў дзяржаве. Пасля XX з'езда КПСС гэта некарэктнае становішча было выпраўлена. Створана Бюро ЦК КПСС па РСФСР. Гэта апэратыўны орган Цэнтральнага Камітэта, які займаецца ўсімі справамі Расійскай Федэрацыі, ажыццяўляе ад імя ЦК КПСС кіраванне ўсімі галінамі партыйнага, гаспадарчага і культурнага жыцця РСФСР. Совет Міністраў РСФСР надзелены ўсім неабходнымі правамі для кіравання прамысловасцю, сельскай гаспадаркай і культурным будаўніцтвам. Ажыццяўлена надала перабудова кіравання прамысловасцю і будаўніцтвам, ст

ЗА ДЕСНУЮ СВЯЗЬ ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА З ЖЫЦЦЁМ НАРОДА

(Заканчэнне)

жыцця. У многіх выпадках ён штурхаў яго на такія дзеянні, якія заслугоўваюць строгага асуджэння.

Ціпер ужо ўсім ясна, якое велізарнае становілі значэнне мае правядзенне партыйнай работы па ліквідацыі вынікаў культуры асобы.

Крытыка культуры асобы і ліквідацыя яго вынікаў у галіне ідэалагічнай работы, зусім натуральна, выклікалі глыбокі перажыванні і сур'ёзны роздум сярод творчых работнікаў і перш за ўсё сярод пісьменнікаў.

Хто больш за ўсё вострай перажываў гэта? Я лічу, таварышы, што больш за ўсё перажывалі пісьменнікі, мастакі, скульптары, кампазітары і іншыя работнікі мастацтва. З пісьменнікаў жа асабліва глыбока перажывалі тыя таварышы, якія былі бліжэй за ўсё да партыі, да Цэнтральнага Камітэта і, значыць, да Сталіна. Гэта была блізкасць да народа, да ўсяго, што рабіў народ пад кіраўніцтвам нашай партыі. У творах гэтых пісьменнікаў праявілася аб барацьбе і перамогах партыі і народа. У гэтых творах часта сустракаліся і вобраз таварыша Сталіна. Агульна такія творы рабілі добрую справу, яны хвалялі добрага нашай партыі, разам з усім народам, пад кіраўніцтвам партыі змагаліся за высокія камуністычныя ідэалы. Вядома, у разе выпадкаў пад уплывам агульнай абстаноўкі ў перых культуры асобы ў творах літаратуры і мастацтва праявілася неаб'ектыўнасць, аднабоковасць асобна І. В. Сталіна, заахвалена пераважна яго заслугі ў той час, як роля партыі, роля народа не набывала дастойнага адлюстравання.

Калі партыя разгарнула крытыку культуры асобы, крытыку дапушчанага Сталіным памылка, некаторым пісьменнікам стала ўдзяляцца, што нібыта амаль не ўся і творчая дзейнасць у мінулае была накіраваная ў асобных літаратурных і мастацтвах нават такіх мастакоў, што ці не траба перарабіць усе напісаныя ім кнігі. Траба прызнаць, што сярод інтэлігенцыі знайшліся і такі людзі, што раптай не прымлі актыўнага ўдзелу ў барацьбе за нашу справу, якія пачалі зневажаць і ганьбіць работнікаў літаратуры і мастацтва, што прадаўжалі поспехі, дасягнутыя нашым народам пад кіраўніцтвам партыі. Яны прытулілі і распаўсюдзілі такое зневажальнае слоўца, як «лакіроўшчык», накіруючы гэты ярлык на кожнага, хто праўдзіва пісаў аб нашай рэчаіснасці, аб стваральнай працы народа і яго вольных перамогах, хто ствараў станоўчыя вобразы савецкіх людзей у творах літаратуры і мастацтва.

Некаторыя таварышы ставяць пытанне, як адносіцца да Сталінскіх промі, якімі ўзнагароджаны нашы людзі. Я лічу, што траба з пачуццям навіны адносіцца да прамі і з гордастым навін ганарова знаць лаўрэата Сталінскіх промі. Калі-б я меў Сталінскую прэмію, то я насяі-б ганарова знаць лаўрэата. У справе прысуджэння Сталінскіх промі былі дапушчаны памылкі, калі ў разе выпадкаў прэміі атрымлівалі людзі недостойныя. Але гэта прыватнае. За рэжым выключэннем Сталінскіх промі работнікі навукі, літаратуры і мастацтва атрымалі заслужана.

Траба з усёй прамавай і яскасцю сказаць, што Камуністычная партыя заўсёды падтрымлівала, падтрымлівае і будзе падтрымліваць тых пісьменнікаў і дзеячоў мастацтва, якія сумленна і аддана служылі сваёму народу, разам з народам радуючыся поспехам Радзімы ў будаўніцтве камунізму і захоўваючы яркія фарбы для выражэння гэтых поспехаў у творах літаратуры і мастацтва.

III

Цэнтральны Камітэт КПСС лічыць, што сяброўскія сустрэчы і гутаркі з дзеячамі літаратуры і мастацтва па важнейшых пытаннях ідэалагічнай работы вельмі карысныя і заслугоўваюць усялякай падтрымкі. Мне вельмі спадабаўся, што на сустрэчах і ў гутарках, якія адбыліся ў апошні час у ЦК КПСС, пісьменнікі і дзеячы мастацтва адкрыта і свабодна гаварылі па ўсім пытанні, што хваляюць іх. Яны выступалі ў сваім сяброўскім асяроддзі і былі правільна зразумены. Такія формы сувязі вельмі патрэбны для таварыскага абмену думкамі, у выніку якога выпрацоўваюцца ўзаемаразуменне і агульныя пункты поглядаў на надзвычайныя пытанні нашага жыцця і работы.

Чаму партыя так многа ўдзяляе ўвагі пытанню літаратуры і мастацтва? Таму, што літаратура і мастацтва належыць выключна важная роля ў ідэалагічнай рабоце нашай партыі, у справе камуністычнага выхавання працоўных. Пісьменнікі, мастакі, скульптары, кампазітары, работнікі кіно і тэатральнага мастацтва, уся наша інтэлігенцыя сваёй творчасцю прымаюць актыўны ўдзел у стваральнай дзейнасці савецкага грамадства, верна служыць сваёму народу. Камуністычная партыя лічыць дзейчой літаратуры і мастацтва сваімі вернымі сабрамі, памочнікамі, надзейнай апарай у ідэалагічнай барацьбе. Партыя клопацца аб росквіце, высокай ідэяльнасці і мастацкім майстэрстве літаратуры і мастацтва. Наму народу патрэбны творы літаратуры, жывапісу, музыкі, якія адлюстравалі-б пэўнае прамі, былі зразумелыя народу. Мэта сацыялістычнага рэалізму забяспечвае неабмежаваны магчымасці для стварэння такіх твораў. Партыя відав непрымырима барацьбу супраць пранікнення ў літаратуру і мастацтва ўплываў варожай ідэалогіі, супраць варожых палкаў за сацыялістычную культуру.

Складанасць і своеасаблівасць ідэяльнай барацьбы ў галіне літаратуры і мастацтва ў дзяржаўны час заклячваюцца між іншым, у тым, што нам прыходзіцца абараняць літаратуру і мастацтва не толькі ад палкаў звонку, але і ад сямі асобных творчых работнікаў штурхачу літаратуру і мастацтва па накіраваным шляху, павесці ў бок ад галоўнай лініі развіцця.

А галоўная лінія развіцця заклячваюцца ў тым, каб літаратура і мастацтва былі заўсёды непарыўна звязаны з жыццём народа, праўдзіва адлюстравалі бачнае і рэальнаснасць нашай сацыялістычнай рэчаіснасці, арка і пераказвалі паказвалі вялікую пераўтваральную дзейнасць савецкага народа, высокароднасць яго імкненняў і мэт, высокі маральныя якасці. Вышэйшае грамадскае прызначэнне літаратуры і мастацтва—узнаць народ на барацьбу за новыя поспехі ў будаўніцтве камунізму.

Траба прызнаць, таварышы, што сярод нашых пісьменнікаў і дзеячоў мастацтва ішла сустракаюцца асобныя людзі, якія часам губляюць глебу пад нагамі, абізваюцца з правільнага шляху. Такія людзі памылкова, у скажоным святле тракуюць задачы літаратуры і мастацтва. Яны пачынаюць паказваць справу так, што быццам-о літаратура і мастацтва заклячаны вышукваць толькі недахопы, гаварыць пераважна аб адмоўным у жыцці, аб фактах неўдачнасці і заможваюць усё становіцца. А імяна-ж гэта становіцца, новае і крагасцінае ў жыцці і складае галоўнае ў бурна развіваюцца рэчаіснасці сацыялістычнага грамадства.

Посыбіты памылковых і шкодных поглядаў і настроў аначаліся супраць тых пісьменнікаў і мастакоў, у творах якіх даюцца праўдзівы і яркія карціны паступальнага развіцця савецкага грамадства, станоўчыя вобразы нашых сучаснікаў. Да тых, каго называюць пагардліва клічкай «лакіроўшчык», задан праарботнікамі, напрыклад, такі пісьменнік, як тав. Грыбачоў і некаторыя іншыя.

Мы падтрымліваем пісьменнікаў, якія займаюць правільную пазіцыю ў літаратуры, пішучы аб станоўчым у жыцці. Гэта не азначае, што кожны напісаны ім твор свабодна ад тых ці іншых недахопаў і не можа быць крытыкаваным. Магчыма, што ў творчай рабоце гэтых таварышаў і былі асобныя памылкі, некаторым пісьменнікам стала ўдзяляцца, што нібыта амаль не ўся і творчая дзейнасць у мінулае была накіраваная ў асобных літаратурных і мастацтвах нават такіх мастакоў, што ці не траба перарабіць усе напісаныя ім кнігі. Траба прызнаць, што сярод інтэлігенцыі знайшліся і такі людзі, што раптай не прымлі актыўнага ўдзелу ў барацьбе за нашу справу, якія пачалі зневажаць і ганьбіць работнікаў літаратуры і мастацтва, што прадаўжалі поспехі, дасягнутыя нашым народам пад кіраўніцтвам партыі. Яны прытулілі і распаўсюдзілі такое зневажальнае слоўца, як «лакіроўшчык», накіруючы гэты ярлык на кожнага, хто праўдзіва пісаў аб нашай рэчаіснасці, аб стваральнай працы народа і яго вольных перамогах, хто ствараў станоўчыя вобразы савецкіх людзей у творах літаратуры і мастацтва.

Некаторыя таварышы ставяць пытанне, як адносіцца да Сталінскіх промі, якімі ўзнагароджаны нашы людзі. Я лічу, што траба з пачуццям навіны адносіцца да прамі і з гордастым навін ганарова знаць лаўрэата Сталінскіх промі. Калі-б я меў Сталінскую прэмію, то я насяі-б ганарова знаць лаўрэата. У справе прысуджэння Сталінскіх промі былі дапушчаны памылкі, калі ў разе выпадкаў прэміі атрымлівалі людзі недостойныя. Але гэта прыватнае. За рэжым выключэннем Сталінскіх промі работнікі навукі, літаратуры і мастацтва атрымалі заслужана.

Траба з усёй прамавай і яскасцю сказаць, што Камуністычная партыя заўсёды падтрымлівала, падтрымлівае і будзе падтрымліваць тых пісьменнікаў і дзеячоў мастацтва, якія сумленна і аддана служылі сваёму народу, разам з народам радуючыся поспехам Радзімы ў будаўніцтве камунізму і захоўваючы яркія фарбы для выражэння гэтых поспехаў у творах літаратуры і мастацтва.

Прыходзіцца толькі памадаваць, што гэтай нездаровай і шкоднай тэндэнцыі не заўважылі і не далі ёй свечасова правільнай ацэнкі і адпору некаторыя літаратурна-мастацкія часопісы і выдавецтвы. Рэдакцыя часопіса «Новый мир» прадставіла старонкі часопіса для апублікавання твораў, падобных да кнігі Дудзінава. Рэдакцыя літаратурна-мастацкага часопіса і кіраўнікі некаторых выдавецтваў апынуліся не на вышнім становішчы, у разе выпадкаў спаўні з прычынавых пазіцый. Гэтыя таварышы пачалі забываць пра тое, што друг—галоўная наша ідэяна зброя. Ён заклячкі параждае ворагаў рабочага класа, ворагаў працоўных. Як армія не можа ваяваць без зброі, так і партыя не можа паспяхова весці сваю ідэалагічную работу без такой вострай і баявой зброі, як друг. Мы не можам аддаваць органы друку ў ненадзейныя рукі, яны павінны знаходзіцца ў руках самых верных, самых надзейных, палітычна ўстойлівых і адных нашай справе работнікаў.

Забяцце гэтага прывяло да таго, што некаторыя друкаваныя органы Саюза пісьменнікаў замест таго, каб паслядоўна адстойваць прынцыповую лінію ў літаратуры, аказаліся пад моцным уплывам асобных людзей, якія ставяць на няправільных пазіцыях, і, па-сутнасці справы, сталі праваднікамі нездаровых настроў і тэндэнцый. Скажана асобна адносіцца да альманаха «Літаратурная Москва». У гэтым альманаху былі апублікаваныя заганыя ў ідэяных адносінах творы і артыкулы, якія выклікалі рэзкае асуджэнне з боку нашай грамадскасці і перш за ўсё саміх пісьменнікаў. Аб гэтым спраўдзіла таварыш мюльці літаратуры на пленуме праўдзіна Саюза пісьменнікаў. Між тым члены рэдакцыі альманаха прадманастравілі сваю пэнагу да крытыкі іх памылак, да думкі сваіх таварышаў на пару, пісьменнікаў і ўхіліліся ад прамога і сумленнага выступлення наокоп занятай ім пазіцыі. Асобна траба сказаць пра тав. Алігер, акая і да гэтага часу прытрымліваецца таго погляду, што лінія альманаха «Літаратурная Москва» была нібыта правільная, яна бярэ пад абарону апублікаваныя ў альманаху творы, у якіх праяўляюцца чужыя нам ідэі.

Сярод дзеячоў літаратуры і мастацтва многа гаворыцца аб партыйнасці, народнасці, аб свабодзе творчасці і аб партыйным кіраўніцтве. Гэтыя пытанні заслугоўваюць сур'ёзнай увагі. Пра іх траба сказаць тым больш таму, што на гэтых пытаннях нагаворана і напісана многа няправільнага і блытнага, што ўносіць суматую і неразбярху ў галовы людзей, перахвалікае правільнае разуменне палітык партыі ў пытаннях літаратуры і мастацтва, левінісці прынцыпы партыйнага кіраўніцтва гэтымі важнейшымі галінамі ідэалагічнай работы.

Некалькі заўваг аб партыйнасці і народнасці літаратуры і мастацтва. Перш за ўсё нехта праціпаўляць паняцці партыйнасці і народнасці. Сіла савецкага сацыялістычнага грамадства ў аднані Камуністычнай партыі і народа. Палітыка Камуністычнай партыі, акая выражае карысныя інтарэсы народа, складае жыццёвую аснову савецкага грамадскага і дзяржаўнага ладу. Таму было-б волькай памылкай думаць, што ў нашых савецкіх умовах можна служыць народу, не прымаючы актыўнага ўдзелу ў жыццёвым і палітычным Камуністычнай партыі. Немагчыма жадаць ісці разам з народам, не падзяляючы поглядаў партыі, яе палітычнай лініі. Хто хоча быць з народам, той заўсёды будзе з партыяй. Хто трымае стаіць на пазіцыях партыі, той заўсёды будзе з народам.

Партыйнасць у мастацкай творчасці вызначаецца не фармальнай прыналежнасцю мастака да партыі, а яго перажыванні, яго ідэяльнасцю. У нас ёсць ямазла добрых пісьменнікаў, якія не з'яўляюцца членамі партыі, але іх творы па сваёму ідэяму змсту, палітычным накіраванасці з'яўляюцца глыбока партыйнымі і па праву атрымалі прызнанне народа, як вышэйшага яго інтарэса.

Калі барацьба за ідэалы камунізму, за шчасце свайго народа з'яўляецца мэтай жыцця мастака, калі ён жыве інтарэсамі народа, яго думкамі і славязваннем, то якую-б тэму ён ці брэй, які-б а з'яўляўся ім адлюстраваннем, яго творы будучы адпавядаць інтарэсам народа, партыі і дзяржавы.

Такі мастак выбірае шлях служэння народу свабодна, без прымушання, па ўласнаму перакананню і прывязанню, як палкавае душа і сэрца. Ва ўмовах сацыялістычнага грамадства, дзе народ з'яўляецца сапраўды свабодным, сапраўдным гаспадаром свайго лёсу і творчым новага жыцця, для мастака, які верна служыць сваёму народу, не існуе пытання ці тым, свабодны ці не свабодны ён у сваёй творчасці. Для такога мастака пытанне аб падыходзе да з'яў рэчаіснасці ясна, яму не траба прыставаціна, прымушаць сабе, праўдзівае асветленне жыцця з пазіцыі камуністычнай партыйнасці з'яўляецца патрэбнае яго думцы, ён трымае стаіць на гэтых пазіцыях, адстойвае і абараняе іх у сваёй творчасці.

Праўдзівае асветленне жыцця грамадства, народа ў творах літаратуры і мастацтва мае на ўвазе паказ яго станоўчых, светлых і яркіх бачоў сацыялістычнай рэчаіснасці, што складаюць яе аснову, так і крытыку недахопаў, выяўленне і асуджэнне адмоўных з'яў, якія тармазяць наш паступальны рух уперад.

У жыцці, у рэчаіснасці побач са станоўчым заўсёды існуе і адмоўнае, часам побач з кветкамі расце бур'ян, у адлюстраванні рэчаіснасці ён залежыць ад аўтара. Калі ён стаіць на партыйных пазіцыях, служыць народу і шчыра гота дапамагаць народу будаваць новае грамадства, расчышчаць шлях у барацьбе за набудову камунізму, такі пісьменнік, мастак, скульптар, кампазітар знойдзе дастаткова добрых прыкладаў у жыцці рабочых, калгаснікаў, інтэлігенцыі, у жыцці асобных людзей, калектываў прадрывнасцю, калгасцаў, саўгасаў і здале, праціпацішныя адмоўнаму, падтрымаць станоўчае, праўдзіва паказваць яго ў яркіх фарбах. Калі-ж аўтар не радуюць поспехі свайго народа, ён будзе шукаць толькі троннае, адмоўнае, поркаца ў смецінах і выдаваць гэта за характэрнае ў жыцці.

Мы рашуча і непрымырима выступалі будзе выступіць супраць аднабоковага, надбасурнага, непраўдзівага асветлення нашай рэчаіснасці ў літаратуры і мастацтве. Мы супраць тых, хто шукае ў жыцці толькі адмоўныя факты і звараліцае наокоп гэтага, прабуе зганіць, ачарніць нашы савецкія парадкі. Мы таксама і супраць тых, хто стварае сусьветныя, паласаджаныя карціны, што зневажаюць пачуцці нашага народа, які не прымае і не першч ніякага фальшу. Савецкія людзі адхляюць і такія, па сутнасці, пакаёніцкі творы, як кніга Дудзінава «Не леебам адным», і такія савецкае, прытарымі фільмы, як «Незабыты 1919 год» або «Кубанскія казакі».

Нажалі, сярод работнікаў літаратуры і мастацтва сустракаюцца такія людзі, прыхільныя «свабодна творчасці», якія хочучы, каб мы праходзілі міма, не заўважалі, не давалі сваёй прычынавай ацэнкі і не крытыкавалі такіх творы, якія ў скажоным выглядзе паказваюць жыццё савецкага грамадства. Для гэтых людзей, аказваецца, кіраўніцтва літаратуры і мастацтва з боку партыі і дзяржавы з'яўляецца пажарам. Яны выступваюць супраць гэтага кіраўніцтва іншы раз прама, а часцей за ўсё прыкрываюць гэтыя свае настрэй і жаданні размовамі аб залішняй апцы, аб скажоным ініцыятыўным і да т. п.

Мы адкрыта заўважым, што такія погляды супраць левінісці прынцыпам адносінаў партыі і дзяржавы да пытанняў літаратуры і мастацтва. Ленін, як вядома, улічваючы ўсю спецыфіку літаратуры і мастацтва, неаднаразова ўказваў, што партыя не можа стаць у баку ад кіраўніцтва гэтай важнай часткай духоўнага жыцця грамадства і ў сваёй прагматычнай дзейнасці, як правадзі партыі і кіраўнік Савецкага ўрада, паслядоўна правадзі гэты прынтцып у жыцці. Жыць у грамадстве і быць свабодным ад грамадства нельга, указваў В. І. Ленін. Ён падкрэсліваў пры гэтым, што свабодная літаратура сацыялістычнага грамадства будзе адкрыта звязана з рабочым класам, што не будучы натхняць інтарэсам працоўных, ідэй сацыялізма.

Ленін быў непрымырима да тых, хто ў пытаннях літаратуры і мастацтва адступалі ад прычынавай лініі, спаўна на ліберальныя пазіцыі ў адносінах да ідэйных памылак.

Уся гісторыя развіцця савецкага грамадства само перакананым чынам даказвае, што кіраўніцтва партыі і дзяржавы, іх увага да мастацкай творчасці і клопаты аб пісьменніках, мастаках, скульптарах і кампазітарах забяспечылі выдатныя поспехі літаратуры і мастацтва, росквіт сацыялістычнай культуры ўсіх народаў СССР. У раняныя партыі па ідэалагічных пытаннях вызначаны важнейшыя задачы і асноўныя прынтцыпы палітык партыі ў галіне літаратуры і мастацтва, якія захоўваюць сваю сілу ў дзяржаўны час. Адным з важнейшых прынтцаў з'яўляецца непарыўная сувязь савецкай літаратуры і мастацтва з палітыкай Камуністычнай партыі, акая складае жыццёвую аснову савецкага ладу. Аб вольным станючым зваранні гэтых раённаў гаварылі мастакі і кампазітары ў сваіх выступленнях на з'ездах, якія ваяўна адбыліся.

Нельга, вядома, адмаўляць, што ў апошнія гады жыцця І. В. Сталіна, па ўмовах культуры асобы, дапускаліся памылкі. Прывяду такі прыклад. Мне з волькай цяжкасцю ўдалося абараніць ад рэзонасй крытыкі такога заслужанага пісьменніка, якім з'яўляецца Максім Рыльскі, за яго верш «Мані», поўны глыбокіх патрыятычных пачуццяў. Галоўнай прычынай для неабурганаванага абізваванняў супраць Рыльскага і нападкам на яго паслужыў той факт, што ў гэтым вершы, які анявае Савецкую Украіну, не было ўмяняе імя Сталіна. І т. Каганонік, які падхалмінічаў, ў ёй рабіў для раздування культуры асобы Сталіна, пачаў паказваць Максіма Рыльскага як украінскага буржуазнага нацпаліца. Ён іграў на слабых струнках Сталіна, не думачы аб тых цяжкіх выніках для украінскай, ды і не толькі украінскай літаратуры, да якіх маглі-б прывесці гэтыя неабурганаваныя абізваванняў па адрасу пажаванага украінскага пісьменніка-патрыятыка Максіма Рыльскага. Траба сказаць, што гэта маглі-б прывесці да цяжкіх вынікаў і не толькі для літаратуры.

Само сабой зразумела, што мы супраць такога падыходу да ацэнкі літаратурных твораў.

Партыя рашуча асудзіла і паслядоўна выпраўляе памылкі, дапушчаныя ў перыяд культуры асобы ва ўсіх галінах жыцця, у тым ліку і ў пытаннях ідэалагічнай работы. Але яна разам з тым таксама рашуча выступае супраць тых, хто прабуе выкарыстаць гэтыя памылкі мінулага для выпустленняў супраць кіраўніцтва літаратуры і мастацтвам з боку партыі і дзяржавы. З такіх пазіцый супраць кіраўніцтва літаратуры і мастацтвам могуць выступіць толькі людзі, не згодныя з палітыкай партыі ў гэтай галіне. У ліку такіх людзей, на наша змусценне, апынуліся і асобныя пісьменнікі, члены партыі. Некаторыя з гэтых таварышаў не хочучы узгадніць свае чыныкі з патрабаваннямі партыйнай дысцыпліны, вызначаемы Статуцтыкай, прытрымліваюцца свайго суб'ектыўнага тлумачэння партыйнай дысцыпліны і абязважана члена партыі, прыкрываючы свае непартыйныя паводніны бабачыі ад нібыта «творчых адносінаў» да партыйнага кіраўніцтва. Такія фальшывыя пазіцыі адночача, якія адраўваюцца ад калектыву, абізваюцца «з нагі» ў агульным страі, выклікалі справядлівае асуджэнне з боку пісьменнікаў, як камуністаў, так і беспартыйных, на пленуме праўдзіна Саюза пісьменнікаў, на сходзе маскоўскіх пісьменнікаў, ва ўсіх пісьменніцкіх арганізацыях саюзных і аўтаномных рэспублік, краёў і абласцей. Я з задзваленнем падтрымліваю выступленні тав. Собалева, які займае паслядоўна прынцыповую і непрымырима пазіцыю ў барацьбе з нездаровым настроям і тэндэнцыямі. Не хачу скрываць, што мне, як сакратару Цэнтральнага Камітэта КПСС, у пытаннях пар-

тыйнасці ў літаратуры значна бліжэй пазіцыя беспартыйнага пісьменніка тав. Собалева, чым члена партыі тав. Алігер, акая займае фальшывую пазіцыю і няправільна адносіцца да крытыкі не памылка.

Некаторыя ліберальна настроеныя людзі могуць абізваваць мяне ў тым, што я заклячю да барацьбы. Так, мы ніколі не скрываць, што заклячкі і заклячю да прычынавай ідэяльнай барацьбы. У сучасным свеце ідзе жорсткае барацьба двух ідэалогій—сацыялістычнай і буржуазнай, і ў гэтай барацьбе не можа быць нейтральных.

Развіццё літаратуры і мастацтва адбываецца ва ўмовах ідэяльнай барацьбы супраць уплываў чужой нам буржуазнай культуры, супраць аджыўшых уяўленняў і поглядаў, у імя зацверджання нашай камуністычнай ідэалогіі.

Мы не былі-б марксістамі-леніністамі, калі-б сталі ў баку, раўнадушна і пасіна адносіцца да сямі прагматыў у нашай літаратуры і мастацтва варожых духу савецкіх людзей буржуазныя погляды. Траба прыраза глядзець на рэчы, усведамляць тое, што ворагі існуюць і яны прабуюць выкарыстаць ідэалагічны фронт для аслаблення сіл сацыялізма. У гэтай абстаноўцы наша ідэяна зброя павінна быць у сапраўдзі і дзейнае бездаркова. Урок венгерскіх падзей, калі кантрывольнае выкарыстаў у сваіх брудных мэтах некаторых пісьменнікаў, напамінае аб тым, да чаго можа прывесці палітычнае бескалпнасць, беспрычынавысць і бесхарактарнасць у адносінах да падкопаў сіл, варожых сацыялізму. Кожнаму павінна быць зразумела, што ў сучасных умовах, калі ідзе вострая барацьба паміж сіламі сацыялізма і сіламі імперыялістычнай рэакцыі, траба трымаць парох сухім.

У ходзе нашых гутарак востра былі паставлены пытанні барацьбы з ідэалагічнымі памылкамі і нездаровымі настроямі. Іншая пастава гэтага пытання быць і немагчыма. Палітыка ідэяна зброя маглі-б нанесці сур'ёзную шкоду справе.

Мы хочам кансалідацыі, агуртавання ўсіх сіл літаратуры і мастацтва на прычынавай аснове, а не за кошт уступак і адступленняў ад прычынаў марксізма-ленінізму. У інтарэсах гэтай кансалідацыі разгортваецца прычынавая крытыка і самакрытыка. Гэтая крытыка дапамагае людзям, якія дапускаюць памылкі, усведамляць і выпраўляць свае памылкі, мацней стаць на нагах, павышае творчую актыўнасць. Разгортваючы крытыку і самакрытыку, неабходна ўважліва разбірацца, ці з'яўляецца памылка таго або іншага дзеяча выпадковай або яна адлюстраввае сістэму яго поглядаў, пэўную лінію яго паводін, улічваючы, як адносіцца гэты дзеяч да крытыкі. Памылка кожна чалавек можа, траба бачыць не толькі тое, што чалавек зрабіў учора, але і тое, на што ён здольны заўтра.—і гэта галоўнае,—мы павінны дамагацца такому чалавеку зразумець і кутчэй ліквідаваць хібы і выправіць памылкі.

Вядома, напрыклад, што падзяргаліся крытыцы з боку грамадскасці і некаторыя недахопы ў рабоце выдатнага нашага паэта тав. Твардоўскага, заслугі якога ў развіцці савецкай літаратуры атрымалі шырокае прызнанне. Сяброўскія гутаркі з тав. Твардоўскім даюць падставу спадзявання, што гэты мастак слова зробіць неабходныя вымады і парадзе чытачоў новымі добрымі творамі. Грамадскасць у свай час рэзка крытыкавала недахопы і такога буйнага пісьменніка, як тав. Паніфрэў. Мы лічым, што гэта было правільна. Тав. Паніфрэў цяпер сам прызнае, што крытыка пайшла яму на карысць.

Прынцыповая крытыка мае сваёй мэтай дапамагаць дзеячам літаратуры і мастацтва ў іх творчай працы з тым, каб яны з ішч большым поспехам працавалі на карысць нашага народа, актыўна ўдзельнічалі ў яго барацьбе за камунізм, убагачалі сваімі творамі сацыялістычную культуру.

Наш савецкі лад, Камуністычная партыя не раз вярталі да жыцця, да актыўнай дзейнасці нават людзей, якіх лічылі прапашчымі і безнадзейнымі. У літаратуры і мастацтве ёсць ямазла прыкладаў, калі пасля крытыкі творчы работнікі стваралі вялікія мастацкія творы. Калі гаварыць аб тав. Дудзінава, то я лічу, што і ён пры нашай дапамозе і яго жаданні можа стаць на правільны шлях і будзе разам з усім калектывам пісьменнікаў члена прадапаць на карысць народа, на карысць сацыялістычнай Радзімы.

Выключна важную ролю ў справе развіцця літаратуры і мастацтва, у ідэяльным

Нашы сустрэчы і гутаркі плённыя. У гэтых сустрэчах мы адкрыта абмяняліся думкамі па вельмі важкіх пытаннях жыцця і работы дзеячоў літаратуры і мастацтва.

Савецкі народ пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі паспяхова ажыццяўляе рашонні XX з'езда КПСС, намечаныя ім планы камуністычнага будаўніцтва. У гамак Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. Да гэтай знамядалай гістарычнай латы наш народ прыходзіць з выдатным перамогамі ва ўсіх галінах гаспадарчага і культурнага будаўніцтва, ва ўздыме дабрабыту народа. А якія велізарныя поспехі дасягнуты ў грамадска-палітычным жыцці народа! Гістарычна рашонні XX з'езда партыі, якія атрымалі гарачае адлюстраванне нашага народа, выклікалі небылыя ўздым палітычнай і працоўнай актыўнасці, творчай ініцыятывы найшырэйшых мас, стваралі ўмовы для далейшага росквіту народных талентаў. У ходзе грандыёзнай стваральнай творчай дзейнасці расце камуністычнае свядомасць працоўных, усё больш поўна раскрываюцца выдатныя думшныя якасці і лепшыя рысы характараў і маральнага аблічча савецкага чалавек—чалавек новай эпохі, будуючы камунізм.

НАРОД І ЯГО МУДРАСЦЬ

паказу ў аснову тэматычны прычыны разамшчэня матэрыялу, вылучаючы толькі два храналагічныя перыяды: дажэстрычны і савецкі. Як для папулярнага зборніка гэтага дастаткова. Паслядоўнае правядзенне гістарычнага падзелу жадае, але, праўду кажучы, нерэальна пры сёняшнім стане фалькларыстыкі.

Са з'яўленнем класавога грамадства прыказка пачала фіксаваць адносіны чалавека не толькі да стыхій прыроды і абшчынага побыту, а і да сваёй гісторыі, да складанай ужо грамадскай арганізацыі — дзяржавы, класу. Маёманася нароўнасць успрымаецца ізноў-жа як чорныя справы нейкіх алах істот: долі, горы, бяды, злыдняў. Верам тэатрам, вера ад гэтых вобразаў, створаных спалохаваю фантазіяй трапіўшага пад прыгнет чалавека: «Хоць мя ў свет, наша доля ўседа», «Хоць у вір галавою, то была за табой».

Прыказкі антаганістычнага грамадства выказваюць ужо юрыдычныя нормы класавога напарадкавання і ўладарніцтва. Не выпадкова першы крок гэтага ладу адзначан прымусовым увядзеннем 10-ці афарызмаў — заповедзяў, якімі рэалія ішча сёння прадужае пахоць давердзі людзей. У старых юрыдычных зборках многія палажэнні сфармуляваны афарызмычна, а прыказкі нададзена сіла закона.

Чым далей развіваецца грамадства, тым больш змяняецца ідэалагічная сутнасць прыказкі. Рэлігійна-магічная сіла слова даступна траіцца сваю ўладу над чалавекам і нават становіцца аб'ектам іроніі: «Не ад красных слоў добро на свеце стала», «Пана клінуць, а пан сьце», «Пала не кліяні, а вілаі калыні». Але разам з гэтым вырастае эстэтычная патрэба і ўражлівасць чалавека на мастацтва. У прыказцы ўсё большую ролю пачынае іграць форма — структурнасць, малаўнічасць і мілагучнасць. Можна заўважыць, што новыя прыказкі маюць асабліва багату форму. Вось чаму нам здаецца мала пераказаным выдзяленне ў прамове зборніка групы прыказак, у якіх будыць «думка выражаецца без узяцця мастацкіх сродкаў» — «Хто дае, той і мае», «Сцець не гоць, а валакіты доць», «Рым і рыфа, які тут відзочныя, — не горшыя «мастакі сродкі» за тропы.

Аналіз чалавечы мастацкай эвалюцыі адбываецца і змена грамадскай ролі прыказкі. Зараз яна не мае той жанравы самастойнасці, якую, відаць, валодала на больш простых ступенях грамадскіх зносін. Сам-там засталіся толькі сляды былой моцы афарызма. Так, напрыклад, у Кітаі часта важнейшыя прычыны палітычнай партыі фармулююцца ў выглядзе прыказак ці крылатых слоў і напіраюцца сярэд маладзёнага насельніцтва.

Аналіз чалавечы мастацкай эвалюцыі адбываецца і змена грамадскай ролі прыказкі. Зараз яна не мае той жанравы самастойнасці, якую, відаць, валодала на больш простых ступенях грамадскіх зносін. Сам-там засталіся толькі сляды былой моцы афарызма. Так, напрыклад, у Кітаі часта важнейшыя прычыны палітычнай партыі фармулююцца ў выглядзе прыказак ці крылатых слоў і напіраюцца сярэд маладзёнага насельніцтва.

Аналіз чалавечы мастацкай эвалюцыі адбываецца і змена грамадскай ролі прыказкі. Зараз яна не мае той жанравы самастойнасці, якую, відаць, валодала на больш простых ступенях грамадскіх зносін. Сам-там засталіся толькі сляды былой моцы афарызма. Так, напрыклад, у Кітаі часта важнейшыя прычыны палітычнай партыі фармулююцца ў выглядзе прыказак ці крылатых слоў і напіраюцца сярэд маладзёнага насельніцтва.

Аналіз чалавечы мастацкай эвалюцыі адбываецца і змена грамадскай ролі прыказкі. Зараз яна не мае той жанравы самастойнасці, якую, відаць, валодала на больш простых ступенях грамадскіх зносін. Сам-там засталіся толькі сляды былой моцы афарызма. Так, напрыклад, у Кітаі часта важнейшыя прычыны палітычнай партыі фармулююцца ў выглядзе прыказак ці крылатых слоў і напіраюцца сярэд маладзёнага насельніцтва.

Аналіз чалавечы мастацкай эвалюцыі адбываецца і змена грамадскай ролі прыказкі. Зараз яна не мае той жанравы самастойнасці, якую, відаць, валодала на больш простых ступенях грамадскіх зносін. Сам-там засталіся толькі сляды былой моцы афарызма. Так, напрыклад, у Кітаі часта важнейшыя прычыны палітычнай партыі фармулююцца ў выглядзе прыказак ці крылатых слоў і напіраюцца сярэд маладзёнага насельніцтва.

Аналіз чалавечы мастацкай эвалюцыі адбываецца і змена грамадскай ролі прыказкі. Зараз яна не мае той жанравы самастойнасці, якую, відаць, валодала на больш простых ступенях грамадскіх зносін. Сам-там засталіся толькі сляды былой моцы афарызма. Так, напрыклад, у Кітаі часта важнейшыя прычыны палітычнай партыі фармулююцца ў выглядзе прыказак ці крылатых слоў і напіраюцца сярэд маладзёнага насельніцтва.

Аналіз чалавечы мастацкай эвалюцыі адбываецца і змена грамадскай ролі прыказкі. Зараз яна не мае той жанравы самастойнасці, якую, відаць, валодала на больш простых ступенях грамадскіх зносін. Сам-там засталіся толькі сляды былой моцы афарызма. Так, напрыклад, у Кітаі часта важнейшыя прычыны палітычнай партыі фармулююцца ў выглядзе прыказак ці крылатых слоў і напіраюцца сярэд маладзёнага насельніцтва.

Аналіз чалавечы мастацкай эвалюцыі адбываецца і змена грамадскай ролі прыказкі. Зараз яна не мае той жанравы самастойнасці, якую, відаць, валодала на больш простых ступенях грамадскіх зносін. Сам-там засталіся толькі сляды былой моцы афарызма. Так, напрыклад, у Кітаі часта важнейшыя прычыны палітычнай партыі фармулююцца ў выглядзе прыказак ці крылатых слоў і напіраюцца сярэд маладзёнага насельніцтва.

Аналіз чалавечы мастацкай эвалюцыі адбываецца і змена грамадскай ролі прыказкі. Зараз яна не мае той жанравы самастойнасці, якую, відаць, валодала на больш простых ступенях грамадскіх зносін. Сам-там засталіся толькі сляды былой моцы афарызма. Так, напрыклад, у Кітаі часта важнейшыя прычыны палітычнай партыі фармулююцца ў выглядзе прыказак ці крылатых слоў і напіраюцца сярэд маладзёнага насельніцтва.

Аналіз чалавечы мастацкай эвалюцыі адбываецца і змена грамадскай ролі прыказкі. Зараз яна не мае той жанравы самастойнасці, якую, відаць, валодала на больш простых ступенях грамадскіх зносін. Сам-там засталіся толькі сляды былой моцы афарызма. Так, напрыклад, у Кітаі часта важнейшыя прычыны палітычнай партыі фармулююцца ў выглядзе прыказак ці крылатых слоў і напіраюцца сярэд маладзёнага насельніцтва.

Аналіз чалавечы мастацкай эвалюцыі адбываецца і змена грамадскай ролі прыказкі. Зараз яна не мае той жанравы самастойнасці, якую, відаць, валодала на больш простых ступенях грамадскіх зносін. Сам-там засталіся толькі сляды былой моцы афарызма. Так, напрыклад, у Кітаі часта важнейшыя прычыны палітычнай партыі фармулююцца ў выглядзе прыказак ці крылатых слоў і напіраюцца сярэд маладзёнага насельніцтва.

Аналіз чалавечы мастацкай эвалюцыі адбываецца і змена грамадскай ролі прыказкі. Зараз яна не мае той жанравы самастойнасці, якую, відаць, валодала на больш простых ступенях грамадскіх зносін. Сам-там засталіся толькі сляды былой моцы афарызма. Так, напрыклад, у Кітаі часта важнейшыя прычыны палітычнай партыі фармулююцца ў выглядзе прыказак ці крылатых слоў і напіраюцца сярэд маладзёнага насельніцтва.

тыцям: «Восень па рабам кані ездзіць», «Вясна красна, хоць і галада», «Мужыку лета, што святому рай», «З ласку дачаецца, а з ласку ніколі», «Сухі марац, мокры май, будзе жыта нібы гай».

На ўзрэннях аб прыгожым таксама ляжыць пячатка гаспадарскага практызму: «Добрая гаспадыня шануе краскі, ды не на ніўцы», «Садок садзіць — жыццё харашыць».

Узорам чалавеча лічыцца прапаўнік, руплівы, дбайны, старанны. Патрыярхальна-сялянскае вяршэнне, у якім пануюць аўтарытэт традыцый, улада сівай галавы, выкарыстоўвае прыказку для перадачы моладзі навідаў да жыцця, працы і прафесійнага хлеба: «Гаспадарка маўчыць, але шыю танчыць», «Сялянскаму роду няма пераводу». Сялянін не схільны аднолькава цаніць любую працу, ён павяжае тую, якая, на яго думку, гарантуе надзейны прыбытак (Шыльну гаспадаркі, будучы ў гаршку скаркі) або дае відзочны вынік («Садкі гачыкі могуць увесць свет спаць»). Асюль заняты палываннем ці рыбаловам сусражаюцца наשמкмі: «Палюціць пуць! — тры грошы з рук, дым густы, абед пуць».

Сенішні беларус-калісак навучыцца павяжаць значна больш прафесій, бо, як гаворыць прыказка, «У нас у хату зойдзеш, настаўніка знойдзеш».

Барачка супраць феадалізма была адначасна барачкай за ўзмацненне нацыянальнай і чалавечай годнасці, барацьбой супраць патрыярхальнага раманасці ў сялянстве, якое складала пераважную большасць насельніцтва Беларусі XIX стагоддзя. Сялянскае свядомасць у пачатку XIX стагоддзя становіцца драбнабуржуазнай. Сентыментальны адносіны да зямлі змяняе карыснасць, павягу да старэйшых родіцаў — чыстаган. «Не можна і брату верыць, калі зямлю мерыць», «Датуй матка міла, пакуль ножкі мыла», «Няма горшага кота, як брат на брата», «Свайх многа, а як прыходзіць тапіца, няма за каго ўтаніцца», «Такі свет нашта, што ні падаж, ні пастаў». Цяпер знік грамадскі грунт, патрэбны для ўтварэння прыказкі, праслаўляючых вялікую і моцную патрыярхальную саму, накітаст наступных: «Сязем у рад, тата будзе рад», «Там добрая дзя, дзе дух ара, а тропі сее», «Свой сячыся, рубайся, а чужы не мяхайся».

Але побач з гэтым вырастаў і характары беларуса моманты ідэалізацыі, энергіі. Многія беларускія прыказкі своеасабліва эстэтызуюць беднасцю, ставячы знак роўнасці паміж беднасцю і сумленнасцю, беднасцю і прыгожасцю: «Хоць грошай ні граша, затое слава хараша», «Мае лаці лавоныя пераносіць твае боты казювыя», «Хоць гола, ды вясёлы» і г. д.

Чытаючы раздзел прыказак савецкага часу, радзіць тэма, як змяніўся беларус, як вырастаў яго погляд на свет і людзей. Куды дзельна вёвава падароснасці і змяненасці? На першы погляд відаць, што ў савецкіх прыказках вельмі вялікае

месца заняла грамадская тэматыка. Наша сучаснасць цікавіць не толькі пытанні сваёй сям'і, а вялікай сям'і савецкіх народаў, жыццё фэіта свету. Ён ведае пра існаванне многіх народаў і думае аб іх лёсе, аб умацаванні міру на зямлі: «Добрым людзям — мір, а шаленцам — галавою ў вір», «Нашы сабры — на ўсёй зямлі».

Новы сэнс атрымалі працоўныя адносіны чалавека да прыроды. Калі наш продка бачыў у прыродзе арэну сялянскай працы («Зямля — талерка, што пакладзеш, тое возьмеш»), дык наш сучаснік бачыць у роднай прыродзе арэну згуртаванай дзейнасці ўсяго народа: «Дунай балоты нас марнавалі, цяпер з балота хлеб дасталі». Заслужыла прызнанне і машынізацыя гаспадаркі: «Не горбим спіны — працуюць машыны». У працэсе сацыялістычнага славораўства вырастае ладуцтва таварысцесці, ладуцтва дружнай працоўнай сям'і: «Не той наперадзе, што абганяў, а той наперадзе, што за сабою цягне».

Шмат рознастайных думак аб жыцці і чалавеку, аб Беларусі і беларусах выклікае гэта кніжка народнай мудрасці. Пабудаваная чотка і прадумана, яна дае магчымасць чытачу рабіць рознастайныя назіранні і параўнанні. Хочацца пажадаць, каб пры перавыданні — а такое спадарбца ў хуткім часе, бо які культурны чалавек не захоча набыць такога зборніка — складальнік ставіў большыя патрабаванні да эстэтычнай вартасці матэрыялу. Калі-б вынікнуў параўнальны выраз, якія толькі з вялікай прыхільнасцю можна назваць прыказкамі, зборнік ад гэтага толькі выйграе. Думаем, што чытач і аўтар згодзяцца з намі адносна такіх твораў, як «Пытаюцца, дытаецца», «Нікога няма без вяды», «Погань апанавала», «Узяла погань моп», і інш.

Не зашкодзіла-б лаўней пракаментаваць раздзел устойлівых народных выразаў, бо нават беларусу асобна з іх здаецца незразумелымі, а сярэд інтэлігентны рэспублікі маюцца і людзі іншых нацыянальнасцей, для якіх будуць пустым гучаць такія выразы, як «Мінаю намагачы», «Мяла аблізаць», «Каледзі бярэ», «Валікая наўда!», «Гарохавы вянок даць», «Бокі парываць» і інш.

Вельмі было-б добра, каб пры камп'юнаванні ідэямі ўжываліся і кантэксты. Выбіваюцца са стылю зборніка некалькі вульгарных выразаў, якія ніяк не ўпрыгожваюць беларускай лексікі, і таму не варта іх змяшчаць у папулярны зборнік: «Бліжачы прадэць», «Утаніць у жываце», «У кішкі мазгі».

У заключэнне хочацца пажадаць, каб добрая ініцыятыва выдавецтва АН БССР не абмежавалася зборнікам прыказак. Час ужо знаёміць шырокае кола інтэлігентна і іншымі жанрамі беларускага фальклора, пара таксама даць у ролі філагалаў які найбольш поўны зборнік народнай творчасці — гэтага патрабуюць інтарэсы беларускай культуры.

У. КАЛЕСНІК.

г. Брэст.

ДЗЕННІК МАСТАЦТВА

Канцэрт бразільскай спявачкі

Цяжка сказаць, якія песні лепш за ўсе ўладваюць гэтай таленавітай спявачкай: тэма, у якіх адчуваецца радасць жыцця, захваленне пшчасем, або тэма, у якіх гучыць сумныя ноткі па праішоўшым каханні.

Аліс Рыбейро валодае цудоўным майстарствам пераўвасалення. Яна перадае найтанчэйшыя адценні чалавечых пачуццяў і перажыванняў.

У песні кампазітара Абрадора «Мільяна» спявачка жартуна папаруджае дэцят: асерагадзіцца дэкадуніма мільяна. Таксама лёгка, натуральна выконвае яна песню кампазітара Ніна «Эльвіта». Але зусім іншым гучыць песня Гуаставіно «Ружа і іва». Іва сумуе аб цудоўнай ружы, сарванай рукой лёгкадумнай дзяўчыны. І слухуючы песню, адчуваеш увесом, увесць боль дзязвока сэрца. У гэтым Аліс Рыбейро адчувае са слёз, і не адрозу яна выходзіць са створанага ёю вобраза, нягледзячы на тое, што ў зале ўжо лаўно гучаць апладысмэнты...

У першым аддзяленні свайго канцэрта ў Мінску бразільская спявачка выканала песні кампазітараў краіны Лацінскай Амерыкі. Сярод іх, апрама казаваных вышэй, — народная іспанская песня кампазітара Абрадора, чыстая, прэстыжная па сваёму гучанню; дзве песні з пазы кампазітара Турцыя; «Залаты месяц» кампазітара Кабо; лірычная, незабыўная па прыгожасці «Зорачка» Понса.

Другое аддзяленне было прысвечана творчасці бразільскіх кампазітараў. Вялікую цікавасць узяўшою песні кампазітара Сікейра. У некаторых з іх аўтар імкнецца паказаць палія жан-

равыя сценкі. У песні «Поэда» дадзена імітацыя руху поезда, прыбыва на стаянку, шумная людская мітусня, ад'езд і знікнення. Усё гэта Аліс Рыбейро перадала з вялікім ладуцтвам гумару, таксама як і «Танен жабе» — гумарыстычную песеньку аб сарвіляй жабі. Яркая святло, жшщерадаснасць б'е крыніцай у песні Сікейра «Мой лімон, мой лімонер», а ў яго-ж песні «Маленькі домік» спявачка пранікнёна расказвае аб каханні. Паліямя гучыць песня «Тамба — тажа» Вальдэмара Энрыке.

Вельмі своеасабліва, у традыцыйна народнага мастацтва, выконваецца «Кока пенеру» — рытмічнае суправаджэнне танца кампазітара Энрыке.

Вялікае ўражанне робіць у выкананні Аліс Рыбейро «Абалауяй» Энрыке — песня, якая суправаджае негрыцянскія ралігійныя танцы, а таксама «Маракату» — бразільскі танец негрыцянскага паходжання.

Голас спявачкі (лірычнае сапрамо) вылучаецца чысцінёй і прэзастасцю, прыгожасцю тэмбра, пранікнёнасцю і паліямянасцю. Таму так і прыемна слухаць спявачку ў зусім розных па настрою песнях. Аліс Рыбейро знаходзілася ў СССР як член журы конкурсу па класічнаму спяванню на VI Сусветным фестывалі моладзі і студэнтаў і як гаварыў госьць фестывалю. Мінскія слухачы, якія перапоўнілі ў дзень канцэрта залу клуба імя Дзержынскага, цэпа сустралі выступленне бразільскай спявачкі — вялікага майстра сваёй справы.

Е. РАКАВА.

На здымку: выступленне Аліс Рыбейро ў Мінску.

ПА СЛЯДАХ НАШЫХ ВЫСТУПЛЕННЯЎ

„Дзялікі з артыстычнымі душамі“

У эмяшчэным пад такім загалоўкам фельетоне («Літаратура і мастацтва» ад 27 ліпеня г. г.) гаварылася аб малятрэ Матросе Б. М., які, абкружыўшы сябе людзьмі з няўпільнай рэпутацыяй, нажываўся за кошт дзяржавы ў Гомельскім абласным рускім драматычным тэатры. Як паве-

даміла рэдакцыя Упраўлення па справах мастацтва Міністэрства культуры БССР, факты, падданыя ў фельетоне, сапраўды мелі месца. Матрос Б. М. звышнны з пасады дырэктара Гомельскага тэатра, Матросыяла аб яго «дзеяннасці» перададзены ў следчыя органы.

„ГОРНАЯ РУЖА“

Прэм'ера Іванаўскага тэатра музычнай камеды

ПАСПЯХОВА качачвае свае гастролі ў Мінску Іванаўскі гэнт музычнай камеды. Днямі ён паказуе грамадскай горада сваю апошнюю работу ў таліне савецкай апэраты — спектакль «Горная ружа».

Малады маскоўскі кампазітар В. Аленісаў (жшт В. Эйрава і А. Левінава), вершы Г. Граноўскай) сваю апэрату напісаў у гэтым годзе спецыяльна для Іванаўскага тэатра, і калектыў прывясціў спектакль 40-гаддзю Вялікага Кастрычніка.

Змест «Горнай ружы» даволі цікавы. У горнай армянскай вёсцы малады калганскі брыгадзір Рубін, які пабудоваў сабе новы прыгожы дом, рыхтуецца да вяселля з сядзювадом Карына. Але не скарэ сужаня збыцца ішчасю юнаку. У далёкую вёску з Масквы прыязджае экспедыцыя для здымку кінофільма «Горная ружа» і запрашае калганскага прыныць уладу з масавых сценах гэтай каршыні. Кінофільм павінен узяць падзеі старажытнай армянскай легенды пра мужнага юнака, што вызваліў дзязучыні з няволі ў чараўніку. Прозвішча дзязучыні — Горная ружа.

У кінофільме галоўную ролю — ролю дзязучыні павінен выконваць вядомы артыстка Таціна Міронава. Але яна злюская на пастаноўшчыка за тое, што здымкі адбываюцца ў іх павільне Масквы, а «невядома чаму» ў далёкай горнай вёсцы, дзе няма камфорту для жыцця. Артыстка адмаўляецца выконваць патрабаваны рэжысера. Вобраз гераніі, што яна стварае, шаблонны, нецкавы, і артыстку адхіляюць ад уладу ў здымках. Галоўную ролю ў фільме даручаюць іграць прыжуні і таленавітай самадзейнай спявачкай Карына. Тая з вялікай радасцю згаджаецца здымацца ў ролі Горнай ружы.

Узлел Карына ў рабоце над фільмам адцяпае не вяселле з Рубінам, які пачынае ё рэзнаваць да ўсіх удзельнікаў кіноэк-

педыцы. Гэтаму дапамагаюць інтрыгі, што вядзе Міронава, і мітуслівае сярбю юнака, які ішчэ больш блятаюць узаемаадносіны паміж жаніхом і нявестай. Рубін патрабуе, каб Карына адмовілася ад здымак, але дзязучыні не згаджаецца, бо разумее, што знайшла сваё месца ў жыцці.

Так адбыўся разрыў паміж імі. Але кахання не прайшло. І калі праз год герані сусустраліся на прэм'еры кінофільма «Горная ружа», яны прызналіся адлі аднаму, што толькі і марылі аб гэтай сустрэчы, аб спэцыяльным назульсэ.

Музыка апэраты «Горная ружа» вызначаецца меланхалічна, добрым уплывам армянскай народнай песні і танца. Кампазітар шырока карыстаецца рознымі музычнымі формамі, якія характэрны для жанра апэраты. Разам з тым герані твора не акрэслены яркімі запамінальнымі музычнымі характарыстыкамі, індывідуальнымі рысамі. Няма ў творы і стылістычнага адзінаства: музыка апэраты стракатна, у прыватнасці ў партыі Карына, якая вельмі напружана ў верхнім рэгістры. Аднастайны і метарытм большасці музычных нумараў.

Зрэшуча, што ўсе гэтыя недахопы музыкі робяць для выкананняў апэраты дадатковыя цяжкасці ў сэнсе стварэння неспрадных і арыгінальных вобразаў герані, іх сцэнічнай і музычнай яркасці і прывабнасці.

Пастаноўку «Горная ружа» ў Іванаў-

скім тэатры ажыццявілі рэжысёр С. Тураў і дырэжор Н. Фойнін. Мастак спектакля Я. Пясецкая, балетмайстары — Л. Грыкурава і В. Іжэўскі, хормайстар — Р. Лягкова. Да рэжысёрскіх знаходак спектакля трэба аднесці пралог, які паказвае павільненія здымкі «Горнай ружы» на кіностудыі. Акцёры, якія выконваюць ролі кінорабонікаў, знаходзяцца ў глядзельнай зале і потым выходзяць на сцэну. Добра адуманая, але тэхнічна не атрымалася з-за вялікай мітусні на сцэне і дрэннага асвятлення мізансэна, дзе Рубін і яго сябра Гамік хочучы ўкраці сваіх каханых, кабы ты не прамалі ўдзелу ў кіноздымках. Заслуга пастаноўшчыка і ў той неспрадзасці.

Але ёсць у спектаклі і рэжысёрскія недапраўкі. Так, нецкава і не лагічна зроблены пачатак апошняй дзеі: кіножар, якім дзея пачынаецца і ў пачатку другой дзеі, напрыклад, выхад Рубіна. Ёсць сцэнічныя пустоты і ў пачатку другой дзеі, напрыклад, выхад Рубіна. Ёсць сцэнічныя пустоты і ў пачатку другой дзеі, напрыклад, выхад Рубіна. Ёсць сцэнічныя пустоты і ў пачатку другой дзеі, напрыклад, выхад Рубіна.

Не выклікае асаблівага заўвагу музычны бок спектакля. Яркі і ўпаўнена гучаць аркестровыя нумары, гікасю адначасны акампаментарныя эпізоды, чыста і музычна спявае большасць салістаў. Разам з тым няма адмыслай чысціні і добрага ансамблю ў хорах, не заўсёды дакладна ўсталяваны асобныя выканаўцы з спявакоў-салістаў (другі акт).

Выразныя дэталі мастацкага афармлення спектакля ёсць у кожнай дзеі. Цудоўны, напрыклад, будынак кіноатра, дзе ўлада выкарыстаны элементы армянскага народнага арнамента. Тое-ж да тычыцца і новага дома Рубіна. Але, як нам здаецца, дэкарацыям не хапае ансамблевасці, яны не заўсёды арганічна «уплісны» ў наваколны пейзаж.

Не задавальняе ў спектаклі балет. У асаблівых армянскіх танцавальных рухах, няма пластычнасці.

У спектаклі «Горная ружа» заняты цікавыя актёры ансамбль. Ён ў асобным уладу перамагае недакопы твора і стварае запамінальны вобразы.

Міска і яркая тракуе вобраз Рубіна — жшщерадаснасць і таленавіта, моцна захаванага юнака — артыст В. Багалаў. У выкананні на добрым узроўні сцэнічны і вакальны бок партыі.

З патрэбным ладуцтва мастацкай праўды стварае вобраз сібры Рубіна — вялікага забавніка Гаміка артыст Ю. Марквіч. Я і яго партнёр па спектаклю, Ю. Мар-

Сцэна са спектакля «Горная ружа».

Літаратурныя вечары

Рэчыцкая гарадская бібліятэка імя Н. К. Крушчэй праводзіць шыль літаратурных вечароў на тэму «Адлюстраванне Кастрычніцкай рэвалюцыі ў рускай і беларускай мастацкай літаратуры».

Днямі адбыўся літаратурны вечар па рамане «Першы радасці» і «Незвычайнае лета» К. Фелзіна.

Работніца бібліятэкі тав. Грубан на ўступным слове расказвала пра жыццёвы і творчы шлях Фелзіна, спынілася на ідэйным змесце дыалогі пісьменніка.

Аддзялення Таварыства па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў тав. Шапкі ахарактарызаваў вобразы камуністаў Пятра Рагозіна і Кірыла Ізвеква. Студэнт т. Піскі спыніўся на вобразе прадстаўнікоў інтэлігенцыі — Цвятухіна і Пастухова. Пяонерважатая тав. Ярчанка гаварыла аб адлюстраванні класавай барацьбы ў дыалогі К. Фелзіна.

Наступны літаратурны вечар будзе прысвечаны